

Problematika ukončení těhotenství (diplomová práce)

Diplomand: MUDr. Miroslav Váňa

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Libor Ovečka, Th.D.

Oponent diplomové práce: ThLic. Petr Štica, Th.D.

Rozsah diplomové práce: 130 s. (252 898 znaků)

Posudek oponenta diplomové práce

Předkládaná diplomová práce Dr. Miroslava Váni se zabývá palčivým bioetickým tématem umělého přerušování těhotenství či umělých potratů. Práce, která má 130 s. (140 NS), je rozdělena do 23 kapitol a opatřena úvodem a závěrem. Vzhledem k rozsáhlosti diplomové práce se v posudku nebudu věnovat obsahovému shrnutí práce, nýbrž pouze jejímu zhodnocení. Musím konstatovat, že celkový dojem je rozpačitý. Autor se pokouší o komplexní zpracování tematiky a pojednává téma z řady různých pohledů. Zároveň ale právě takové pojetí není vzhledem k formě diplomové práce zcela neproblematické a je doprovázeno některými problémy a otázkami, které rozdělím do následujících bodů:

1. Diplomová práce je zpracována velmi extenzivně. Již samo rozdělení do 23 (!) kapitol je problematické. Diplomand shromažďuje mnoho informací. Některé kapitoly jsou nicméně velmi stručné a je otázkou, zda na daném prostoru lze otázku v nich pojednávanou zpracovat přiměřeným způsobem. Průvodním jevem je opakování již řečeného, které se netýká pouze práce jako celku, ale je možné ho najít i na velmi malém prostoru (např. s. 14↔16, na s. 48, 51↔52, 64↔65, 116). Většina (rozsáhlé) kapitoly 23 je opakováním toho, co v práci zaznělo již dříve. Plodem dobré redakční práce a empatie vůči čtenářům práce by bylo zamezení častým opakováním a redundantním pasážím. Průvodním jevem jsou rovněž některé nekonzistentnosti v rámci textu. Např. jestliže autor na s. 42 uvádí, že množství umělých potratů v ČR se aktuálně pohybuje okolo 22-23.000, na s. 64 hovoří o 37.000 provedených potratech. Jiným příkladem je navrhované uvalení přírážkové daně za provedení umělého potratu. Tento diskutabilní návrh je v textu práce uveden dvakrát – je pozoruhodné, že jestliže na s. 91 autor navrhuje přírážkovou daň ve výši 100 procent z ceny výkonu, hovoří na s. 120 o „např. 50% z průměrné celkové ceny z výkonu UPT“. Na s. 94 je – na rozdíl od jiných pasáží, kde se správně hovoří o poradenství – překvapivě řeč o potratových komisích po vzoru Německa.

2. Je třeba zdůraznit, že Miroslav Váňa recipuje nemalé množství literatury, a to včetně zahraniční. Přes tento pozitivní prvek se nabízejí některé otázky. Jestliže jeden z bodů představuje kritika učení katolické církve, proč není recipováno více aktuální teologicko-etické literatury? Neměly by být církevní dokumenty (katolické i nekatolické) a jejich argumentace rozebrány ještě podrobněji? Je otázkou, zda je vhodné používat jako literaturu učební texty bez jakéhokoli bibliografického upřesnění (srov. s. 59) nebo text o sv. Augustinovi ze stránek řádu augustiniánů. Církevní dokumenty jsou citovány bibliograficky nepřesně (srov. seznam literatury, např. autorem pastorální konstituce druhého vatikánského koncilu není Jan Pavel IV.), některé publikace, které se nacházejí v seznamu literatury (Böckle 1974; Häring 1989),

jsem v uvedené podobě v dostupném katalogu nedohledal. V seznamu literatury by bylo smysluplné rozdělit publikace do skupin a odlišit odborné texty od textů ne odborných.

3. Další bod se týká argumentace, jež je dle mého soudu na některých místech diskutabilní. Uvedu několik příkladů z části kritizující učení katolické církve (zejména s. 74nn.). Lze tvrdit, že katolická církev učení o antikoncepci/plánování rodičovství předkládá „bez jakéhokoliv řádného výkladu, zdůvodnění a objasnění“ (75)? Argumentaci je jistě možné kriticky analyzovat, ale tvrzení, že by církevní učení nebylo podloženo žádným zdůvodněním, stojí na vratkých nohách. Podobně by v této části bylo možné kritizovat další závěry: Lze beze všeho a dalších dokladů tvrdit, že katolická církev „zvolila tuto metodu cíleně, protože jde o jedinou antikoncepční metodu vyžadující alespoň nějaký půst, askezi, abstinenci“ (76)? Příkrou kritiku ohledně vytržených citátů z Bible pro argumentaci ve prospěch metody přirozeného plánování rodičovství (srov. 75) by bylo možné otupit tím, že encyklika *Humanae vitae* v relevantní pasáži (srov. HV 14nn.) pro argumentaci biblické texty nepoužívá. Katolické církevní dokumenty se sice vyhýbají označení metody tzv. přirozeného plánování rodičovství za metody antikoncepce, zároveň ale v HV 16 přiznává, že „v prvním i druhém případě manželé mají společnou pozitivní vůli vystríhat se potomstva z důvodů, s nimiž lze souhlasit, a hledají jistý způsob, jak toho dosáhnout“.

4. Vzhledem k prostoru, který je věnován církevnímu pohledu na tematiku, by bylo žádoucí, aby diplomand recipoval aktuálnější teologicko-etickou literaturu. V textu se nevyskytuje ani jeden poukaz na princip tutorismu, jenž jak pro církevní dokumenty, tak v rámci teologicko-etické reflexe daného tématu hraje zásadní úlohu. Stálo by přinejmenším za zmínku, že současná interpretace argumentů Tomáše Akvinského ohledně postupného oduševnění je diferencovanější.

5. K diferencované, férové kritice patří, že zůstává uctívou. Pod tímto úhlem pohledu by měly být zváženy výroky na s. 74 („KC metodu neplodných dnů uznává, a to alibisticky pod roušky záminky jakési ‚přirozenosti‘.“) a s. 75 („KC to zdůvodňuje jakousi podivuhodnou přirozeností.“). Označování žen, které se rozhodnou pro umělý potrat, za „ignorantky“ (srov. s. 101), třebaže je pojem dán do uvozovek, spadá rovněž do této kategorie.

6. Některé výroky by podle mě měly být opatrnější nebo/a doložené: „S tím ale nesouhlasí nejrůznější církevní hodnostáři, kteří tvrdí, že si uvedené matky takový trest (pozn.: z kontextu vyplývá, že jde o nebezpečí smrti) zaslouží“ (31). Nebo: „Častý argument proti antikoncepci zaznívá především z řad církevních hodnostářů, kteří tvrdí, že antikoncepce podporuje nevěru“ (66). Jak často se tento argument u církevních představitelů objevuje? U kterých? Dále autor zmiňuje, že přirozená metoda plánování rodičovství je metodou „mezi katolickou populací značně rozšířenou“ (74). O jaké zdroje je toto tvrzení opřeno? O jaký zdroj se opírá tvrzení, že „většina dívek v dnešní době bohužel začíná se svým sexuálním životem právě okolo 15. roku věku (leckdy i dříve)“ (88)?

Další poznámky se týkají velmi stručného zpracování postoje nekatolických církví k potratům a antikoncepci (pohled pravoslavní na umělé potraty je kratší než jedna stránka a opírá se mj. o katechismus z roku 1940). Zvláštní pozornost by bylo třeba věnovat rovněž jednotlivým výrokům na s. 80-81, které jsou problematické a měly by být dále dovysvětleny. Přestože diplomand v jedné části (36-37) správně poukazuje na propojení lidských práv a povinností, je třeba konstatovat, že tyto pasáže jsou na některých místech věcně nesprávné.

Práce má svůj potenciál a dotýká se více eticky palčivých aspektů problematiky umělých potratů. Pozitivní je, že se snaží rovněž o reflexi možné změny současné praxe. Zároveň ale některá témata pojednává, jak již bylo řečeno, spíše rapsodicky. Tematické zúžení, diferencovanější argumentace v některých pasážích a přepracování práce by z mého pohledu předložené diplomové práci prospělo.

V Praze 9. ledna 2018

ThLic. Petr Štica, Th.D.